

Vukadinovic, S. (2018), „Media in the Function of Exercise Religious Freedoms and Rights”,

Media dialogues / Medijski dijalozi, Vol. 11, No. 3, pp. 35-46.

SRĐAN VUKADINOVIĆ, redovni profesor
Centar za društvena istraživanja - Podgorica

MEDIJI U FUNKCIJI OSTVARIVANJA VJERSKIH SLOBODA I PRAVA

MEDIA IN THE FUNCTION OF EXERCISE RELIGIOUS FREEDOMS AND RIGHTS

APSTRAKT: Uređivanje odnosa između države i religijskih zajednica na najbolji način doprinosi ostvarivanju vjerskih sloboda i prava u svakom društvu. Preobražaj društvene strukture, u svim segmentima i podstrukturama, obuhvata promjene koje se u zavisnosti od kretanja strukture svijesti vremenski različito (ne)ostvaruju. U ambijentima koji su tvrdokorni prema novome i ispoljenih rezervi prema drugome, sporije se mijenjaju mnogi elementi vezani za cjelovitost ostvarivanja i realizovanja ljudske individue, a kroz to i celine društva. Takva sfera je i ona koja se tiče ostvarivanja vjerskih prava i sloboda. Specifičnost preobražaja je i u tome što se

promjene i pomaci ne odvijaju sistematski i postupno, već velikim dijelom stihjski pod naletima javnog mnjenja, domaćeg i stranog. Kada se govori o ostvarivanju i unapređenju vjerskih sloboda i prava, obično se govori o nekim pravima i slobodama koje su daleko ispred osnovnih, odnosno početnih zahtjeva u ovoj oblasti. Zbog toga se razmatranje o ovom fenomenu, često, vraća na početak. Govoriti o slobodi vjeroispovjesti, kroz davanje sve većih prava građanima poslije gotovo pola vijeka smještanja vjere na marginu, često znači враћати se na problem javnog priznavanja crkava i vjerskih zajednica. Mnoge od njih djeluju nepriznate i neregistrovane, što sprečava njihovo ispoljavanje kao pravnih subjekata. Takvim činom oni nisu pravni subjekti zbog čega je otežana, odnosno potpuno onemogućena komunikacija u finansijskom, pravnom i drugim društvenim sektorima u svetovnim radnjama i poslovima. Religijske zajednice jesu posvećene prakticiranju vjere, ali one moraju ostvarivati i dio zvanične i službene komunikacije kroz svetovne institucije finansijskog, bankarskog, pravnog, organizacionog i drugog karaktera. Navedena situacija je prisutna i u crnogorskom društvu u mjeri koja možda više nego u drugim južnoslovenskim arealima otežava ostvarivanje ljudskih prava i sloboda.

Kada se u aktuelnom društvenom trenutku kao problematične nameću pomenute teme i podstrukturalni segmenti, mediji imaju izrazito važnu ulogu u kreiranju stvarnosti koja će biti rasterećena suvišne emotivnosti, naboja i poluistina. Jedino tako je moguće ostvariti širi konsenzus kako bi vjerske slobode i prava, prvenstveno kroz zakonski okvir, a potom i društvenu svijest, postale vrednosna baština što šireg kruga populacije.

Ključne riječi: Vjerske slobode, vjerska prava, preobražaj društvene strukture, crnogorsko društvo, konstitucionalni osnov, mediji

ABSTRACT: Regulation of relations between the state and religious communities best contributes to the realization of religious freedom and rights in every society. Transformation of social structures, in all segments and substructures, includes changes that, depending on the movement of the consciousness structure, differ in time (not). In environments that are stubborn

for new and manifested reserves toward another, many elements are slowly changing in terms of the integrity of the realization and realization of the human individual, and therefore of the whole of society. Such a sphere is also about the exercise of religious rights and freedoms. The specificity of the transformation is also that changes and shifts do not occur systematically and gradually, but largely under the influence of public opinion, both domestic and foreign. When it comes to the achievement and promotion of religious freedom and rights, it is usually talked about some rights and freedoms that are far ahead of basic or initial requirements in this area. Therefore, consideration of this phenomenon is often returned to the beginning. Talking about the freedom of religion, by giving increasing rights to citizens after almost half a century of faith placement, often means returning to the problem of public recognition of churches and religious communities. Many of them act unrecognized and unregistered, which prevents their manifestation as legal entities. In this way, they are not legal entities, which makes it difficult or impossible to communicate in financial, legal and other social sectors in world affairs and affairs. Religious communities are committed to practicing faith, but they must also achieve a part of official and official communication through global institutions of financial, banking, legal, organizational and other character. This situation is also present in Montenegrin society to the extent that, more than in other South Slavic areas, it makes it difficult to exercise human rights and freedoms.

When, at the current social moment, the theme and substructure segments are problematic, the media have a very important role in creating a reality that will be relieved of excessive emotionality, bulk and semi truth. It is only in this way possible to achieve a wider consensus that religious freedom and rights, primarily through the legal framework, and then social awareness, will become a valuable heritage of the broader circle of the population.

Key words: Religious Freedom, Religious Rights, Transformation of the Social Structure, Montenegrin Society, Constitutional Basis, Media

UVOD

Ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori moguće je pratiti i tretirati kroz konstitucionalni i zakonski okvir. Pri tome Ustav kao najveći pravni akt Crne Gore je i u ranijim verzijama posvećivao određenu pažnju poštovanju vjerskih prava i sloboda. Istina, naznake takvog sadržaja su bile uglavnom uopštenog karaktera koji su isticali neka načela preuzeta iz određenih međunarodnih dokumenata u dijelu koji se tiče vjerskih prava i sloboda. Konkretizaciju ovog problema i pitanja prati određena zakonska regulativa definisana nižim zakonima u pravnom smislu, od najvećeg konstitucionalnog akta. Međutim, pomenuta zakonska razrada je bila mnogo sporija i neefikasnija nego u drugim državama, nastalim urušavanjem eks-jugoslovenskog društva.

1. LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U CRNOGORSKOM KONSTITUCIONALIZMU

Polazni osnov ostvarivanja vjerskih sloboda i prava u konkretnom društvu je baziran na konstitucionalnim rješenjima jednog šireg okvira tretiranja, uopšte, ljudskih prava i sloboda. Poslije proglašenja državnopravne nezavisnosti, maja mjeseca 2006.godine, Crna Gora je pristupila izradi novog Ustava. Najveći konstitucionalni akt, Ustav Crne Gore, usvojen je na sjednici Ustavotvorne skupštine.² Crnogorski Ustav je, kada su u pitanju vjerske slobode i prava, jedan moderan i u značajnom dijelu demokratski konstitucionalni akt. Nijednu vjersku zajednicu ne pominje. Samim tim to znači da nijednu vjersku zajednicu, ma kako i ma koliko ona bila brojna, ne favorizuje. Niti one brojčano manje asimiluje. Nijednoj zajednici ne daje određene privilegije. Uvažava manjinske vjerske zajednice (Vukadinović, 2001: 97). Prije nego što se u nekom članu bavi pitanjem ostvarivanja zaštite vjerskih prava i sloboda, Ustav Crne Gore kao prvu odrednicu, na koju se nailazi, a koja se tiče vjere, navodi onu, u prvom dijelu, u članu 14. Odrednica je to koja se tiče odvojenosti vjerskih zajednica od države (Ustav CG, član 14). Pri tome, pored toga što se naglašava u prvoj alineji pomenutog člana da su „vjerske zajednice odvojene od države, ističe se da su vjerske zajednice ravnopravne i slobodne u vršenju vjerskih obreda i vjerskih poslova“ (Ustav CG, član 14). Inače, u prvom dijelu, gdje se

---

² Odluka o proglašenju Ustava Crne Gore donijela je Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore 19.oktobra 2007.godine. Odluka je objavljena u „Službenom listu Crne Gore“ broj 1/2007, od 25.oktobra 2007. godine.

nalazi i pomenuta odredba o odvojenosti vjerskih zajednica od države, osnovne su odredbe koje se odnose na: državu, suverenost, državnu teritoriju, državne simbole, glavni grad i Prijestonicu, ljudska prava i slobode, zabranu izazivanja mržnje, zabranu diskriminacije, pravni poredak, granice sloboda, podjelu vlasti, crnogorsko državljanstvo, jezik i pismo, odnos sa drugim državama i međunarodnim zajednicama, kao i zakonodavstvo.

Još jedan član najvišeg crnogorskog konstitucionalnog akta direktno se tiče pitanja ostvarivanja vjerskih prava i sloboda. U drugom dijelu Ustava Crne Gore, u segmentu koji se odnosi na politička prava i slobode, u članu 46, govori se o slobodi misli, savjesti i vjeroispovijesti. Međutim, određenja u ovom članu Ustava jesu uglavnom uopštена, što i jeste cilj i zadatak ustavnog definisanja. Jedno od osnovnih prava čovjeka je pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti. Ovim članom Ustava se jemči to pravo (Ustav CG, član 46). Također, jemči se i pravo da pojedinac „može promijeniti vjeru ili uvjerenje“ (Ustav CG, član 46). To je bitan napredak, makar i u konstitucionalnom određenju, jer se, uglavnom, u Crnoj Gori, a i u drugim predpolitičkim društvima, koja su lišena šireg i slobodnijeg poimanja shvatanja čovjekovih prava, teško, još uvjek, prihvata da neko može promijeniti svoju vjersku pripadnost, koja mu je opredjeljujuća po rođenju ili nacionalnom opredjeljenju. Pri tome se u Ustavu Crne Gore dalje konkretnizira mogućnost ostvarivanja vjerskih sloboda, pa se konkretno navode oblici i način prakticiranja vjere. Pojedincu se jemči sloboda da „sam ili u zajednici sa drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje molitvom, propovijedima, običajima ili obredom“ (Ustav CG, član 46).

U crnogorskom društvu često se susrijeće sa praksom da se insistira od pojedinaca da se javno izjašnjavaju o svojim religijskim uvjerenjima, ne mareći mnogo za upozorenja da se time duboko zadire u čovjekovu privatnost. Ustav Crne Gore naglašava „da niko nije obavezan da se izjašnjava o svojim vjerskim i drugim uvjerenjima“ (Ustav CG, član 46). Navedenim određenjem pomenuti član i ovo pravo se proširuje ne samo na religijska prava, nego i mnogo šire na neka druga prava koja čovjek ne želi javno da saopštava. Često puta kada se govori o mogućnosti zabrane određenog djelovanja ljudi navodi se da se to ne čini sve dotle dok takvo djelovanje ne ugrožava prava drugih ljudi. Međutim, o zabranama institucija ili djelovanja, u svakom društvu, jako je loše i pomišljati, a kamoli ostvariti takav naum. Upravo zbog toga što se zabranom, zapravo, favorizuje nečije ponašanje i ono sa činom zabrane ili sprečavanja dobija javnu pompu, koju nikako ili nije zaslužilo ili ne bi mogao dobiti na drugi način (Fuko, 1982:93). Zbog toga se, kada je takva kategorija u pitanju, u crnogorskom

Ustavu upotrebljava odrednica ograničavanja određenih prava. Naravno, ta kategorija ima i svoje modalitete prostiranja. Tako da se navodi da „*sloboda ispoljavanja vjerskih uvjerenja, može se ograničiti, samo ako je to neophodno radi zaštite života i zdravlja ljudi, javnog reda i mira, kao i ostalih prava zajamčenih Ustavom*“ (Ustav CG, član 46).

Ukoliko su neka prava i slobode pojedinaca i grupa ugrožene, pa samim tim ako je takva situacija i sa vjerskim slobodama i pravima, svako ima pravo da se obrati međunarodnim organizacijama radi zaštite prava koja su zajamčena Ustavom (Ustav CG, član 56). Pored člana Ustava koji se odnosi na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, u odjeljku Ustava koji se tiče političkih prava i sloboda kao takva prava navode se: biračko pravo, sloboda izražavanja, prigovor savjesti, sloboda štampe, zabrana cenzure, pristup informaciji, sloboda okupljanja, sloboda udruživanja, zabrana organizovanja, zabrana djelovanja i osnivanja, pravo obraćanja međunarodnim organizacijama i pravo obraćanja.

Crnogorski Ustav se u svojim načelima bavi i religijskim slobodama i pravima manjinskih naroda. U odeljku 5. drugog dijela definisan je segment Posebna manjinska prava u okviru kojeg se govori o zaštiti identiteta i zabrani asimilacije manjinskih naroda. Pripadnicima manjinskih naroda se Ustavom jemče prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednicama sa drugima. A prvo takvo pravo je ono koje se tiče izražavanja, čuvanja i razvijanja i javnog ispoljavanja nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti (član 79. stav 1). Također, u istom članu 79. daje se pravo pojedincima da pored prosvjetnih i kulturnih mogu formirati i vjerska udruženja uz pomoć države (član 79. stav 6). Također, u istom članu Ustava Crne Gore u stavu 12. se ističe da pojedinci i grupe koji pripadaju manjinskim narodima mogu se uspostavljati i održavati kontakte sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno-istorijsko nasleđe, kao i vjerska ubjeđenja.

U najvećem konstitucionalnom aktu Crne Gore ostvarivanju vjerskih prava i sloboda i prava posvećena su dva člana (14. i 46.), koja na uopšten način govore o mogućnosti potpunijeg ostvarivanja navedenih prava i sloboda. Iako se radi o uopštenim određenjima, ona pružaju mogućnost zakonodavstvu i posebnim zakonskim aktima da konkretnije razrade pitanja koja će potpunije pomoći ostvarivanju vjerskih sloboda i prava. Takođe, ova ustavna određenja otvaraju i jednu još mnogo značajniju mogućnost, a to je da se pod uticajem ustavne norme mijenja struktura svijesti građana u smislu da se prihvati kao normalno mogućnost promjene vjerskih uvjerenja ili pristupa religijskim zajednicama, kojima izvorno po rođenju ili po nacionalnoj pripadnosti

pojedinac pripada. Na taj način stvaraju se mogućnosti da pojedinci i grupe, kao i društvo koje oni konstituišu, na mnogo tolerantniji i obuhvatniji način primaju i prihvataju pripadnost određenoj religijskoj zajednici kao čin svoga samoopredjeljenja i pronalaska nečega što pojedinca vodi organskom i iskrenom prihvatanju određenih religijskih načela.

2. ZAKONSKA REGULATIVA OSTVARIVANJA VJERSKIH SLOBODA I PRAVA U CRNOJ GORI

Vjerske slobode i prava, odnosno njihovo jemstvo kroz ustavna rješenja zahtijeva neophodnu konkretizaciju kroz zakonska rješenja. Koliko je Ustav Crne Gore, kada su u pitanju vjerske slobode i prava, moderan i demokratski, jer ugrađuje institute koji su tekovina razvijenih društava, toliko zakonska konkretizacija ustavnih rješenja zahtijeva osavremenjavanje i modernizaciju. Naime, u Crnoj Gori, kada su vjerske zajednice u pitanju, još uvijek važeći Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, koji je donijet davne 1977. godine.³ Dakle, radi se o zakonu koji je donijet u vrijeme SFRJ, a u članu 1. se navodi da je sloboda ispovijedanja vjere zajamčena u Socijalističkoj republici Crnoj Gori. Od tog naziva, u više od četiri decenije, dakle, od donošenja pomenutog Zakona, Crna Gora je dva puta mijenjala svoj državnopravni sistem.⁴

Pored Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica, u Crnoj Gori su još dva zakonska akta bitna za poštovanje vjerskih sloboda i prava. Jedan je Zakon o svetkovanim vjerskim praznikima,⁵ a drugi je Zakon o lokalnoj samoupravi⁶. Zakon koji se tiče svetkovanja vjerskih praznika reguliše pitanje obilježavanja ovih praznika na državnom nivou i određene slobode i prava koje proističu iz toga. Po ovom zakonu, svetkovanje vjerskih praznika u Crnoj Gori, u skladu sa vjerskim kanonima je slobodno (član 1). Predviđeno je da su preduzeća i druge

---

³ Zakon je objavljen u „Službenom listu SR CG“, broj 9/77 i 26/77.

⁴ Donošenje zakonskog akta kojim bi se regulisao položaj religijskih zajednica u Crnoj Gori je izuzetno kompleksan postupak. Jedan Nacrt pomenutog Zakona, 2006.godine. je ušao u proceduru javne rasprave, ali zbog dijametalno suprostavljenih stavova između jedne crkve (Srpske pravoslavne crkve) i države, i ispoljenih konfliktnosti koje su kulminirale čak i fizičkim nasiljem nije došao do forme Predloga. U četvrtom kvartalu 2018.godine, u proceduri je Nacrt Zakona o slobodi vjeroispovijesti, koji je već samom svojom najavom izazvao uzavrelu atmosferu u crnogorskem društvenom ambijentu.

⁵ Zakon o svetkovanim vjerskim praznikima objavljen je u „Službenom listu Crne Gore“, broj 56/93 i 27/94.

⁶ Zakon o lokalnoj samoupravi donijet je 2007.godine.

ustanove i institucije obavezne da zaposlenima koji žele da svetkuju vjerske praznike daju plaćeno odsustvo za radne dane koji padaju u dane vjerskih praznika (Zakon o svetkovanim vjerskim praznicima, član 2 : 1993). Pri tome pravo pripada da svetkuju vjerske praznike pravoslavnima, rimokatolicima, Muslimanima i Jevrejima. Za ostale vjerske zajednice tako nešto nije predviđeno. Zakon o lokalnoj samoupravi je bitan jer se njime regulišu neka imovinska prava, odnosno prava koja se tiču dobijanja urbanističkih saglasnosti za izgradnju crkvenih objekata.

3. STATUSNO PRIZNAVANJE CRKAVA I VJERSKIH ZAJEDNICA U CRNOGORSKOM DRUŠTVU

Konkretni i određeni problem u crnogorskom društvu predstavlja javno priznavanje, odnosno registrovanje vjerskih zajednica. To je stvar koju neke vjerske zajednice teško razlučuju, u smislu da iste smatraju da je njihov status regulisan priznanjima u duhovnom svijetu i da je to dovoljno za daljnju egzistenciju. Međutim, očito je da se u tom dijelu mora naći zadovoljavajuće rješenje u smislu nekakve kombinacije građanskopravnih kanona i onih duhovnih, odnosno državno-crkvenog prava. Priznanje i osnivanje vjerskih zajednica u Crnoj Gori regulisano je članom 2. pomenutog Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica. Kada je u pitanju osnivanje vjerske zajednice zakonska odredba iz pomenutog člana navodi da „građani mogu osnivati vjerske zajednice“ (stav 1, član 2). Pri tome kao organ koji je mjerodavan da vrši registraciju navodi se tada (prva polovina 1990-ih godina) Ministarstvo unutrašnjih poslova, što je u novom vijeku (druga dekada trećeg milenijuma) Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave.

Budući da po Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica iste imaju svojstvo građansko pravnog lica, njihovo organizovanje i registrovanje u tom smislu se prepoznaje kao organizovanje i djelovanje nevladine organizacije (NVO-NGO) ili udruženje građana. U djelokrug Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave je registrovanje udruženja građana i domaćih nevladinih organizacija. (Međunarodne nevladine organizacije se registriraju u Ministarstvu pravde Republike Crne Gore).

Kada je u pitanju javno priznanje i registrovanje vjerskih zajednica, sve su u Crnoj Gori, izuzev Srpske pravoslavne crkve, registrovane u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave, kao NVO ili udruženja građana. Na taj način oni stiču status pravnog lica sa kojim statusom mogu obavljati neophodne

poslove za svoju egzistenciju, a koji se tiču pravne regulative i prometa, finansijskog poslovanja preko žiro-računa i niz drugih poslova u kojima se ove vjerske zajednice javljaju kao lica sa pravnim statusom. Srpska pravoslavna crkva je upisana u statistiku Crne Gore kao pravno lice, ali nikada nije dobila rješenje o registraciji na osnovu koje proističe takav status. U protivnom, da nema status pravnog lica ne bi mogla baviti se, na primjer, izdavačkom djelatnošću i potpisivati odgovorno lice za izdanja, ne bi joj se mogle preko žiro-računa uplaćivati razne donacije i sredstva. Treba navesti da je Vlada Crne Gore, od 2002. godine do 2010. godine, pomogla ovu religijsku zajednicu značajnim novčanim sredstvima, za izgradnju Hrama Hristovog vaskrsenjau Podgorici. Taj novac sigurno nije gotovinski predat crkvenim organima, nego je svoj tok od Vlade do SPC prošao kroz legalne bankarske kanale, koji su prodrazumijevali posjedovanje žiro-računa. Žiro-račun ne može otvoriti niko ko nije registrovan kod nadležnih organa i ko nema status pravnog ili fizičkog lica. Takav čin događaja oko Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori vezuje se za određenu crnogorsku državnu politiku koja je jedno vrijeme otvoreno koketirala sa SPC.

4. REFLEKS STATUSNOG PRIZNANJA RELIGIJSKIH ZAJEDNICA NA STANJE RELIGIJSKIH SLOBODA I PRAVA

Prve dvije dekade trećeg milenijuma odlikuje stanje među religijskim zajednicama u crnogorskom društvu, kao i međusobni odnosi, koji su u većini slučajeva povoljni i trpeljivi. Mnogo je pomenuto stanje relaksiranije nego što je bilo poslednje decenije XX vijeka. Nema napada na male vjerske zajednice, jer je u prvom planu odnos dviju pravoslavnih crkava, Crnogorske i Srpske. Od početka 1990-ih godina taj se odnos temelji na uzajamnoj negaciji i nipodaštavanju. Vlast takvo stanje veoma vješto koristi. Vladajuće elite koje su na političkoj sceni u Crnoj Gori od početka tranzicionih dešavanja, prvih godina su bile naklonjene Srpskoj pravoslavnoj crkvi. U međuvremenu su se prestrojile na suverenističke tračnice, i veoma vješto koriste netrpeljivost između Crnogorske i Srpske pravoslavne crkve.

Među Crnogorcima, koji su po mnogima istorijski ateisti, odnos prema crvki postaje sastavni dio njihovog političkog djelovanja. Vlast godinama kalkuliše se tom činjenicom, stavljajući u sopstveni pogon čas jednu, čas drugu pravoslavnu religijsku zajednicu. Nedvojbeni utisak je da u Crnoj Gori religijska

uvjerenja zadiru i u teren politike. Puno se sa religijskim uvjerenjima crnogorskih građana manipuliše, i to potpuno neopravdano. Ipak situacija nije zategnuta, na način koji bi mogao izazvati određene sukove koji bi bili fizički i jako razorno djelovali po crnogorsko društvo. Međutim, evidentno je da religijska situacija, kao i odnosi među dvije pravoslavne crkve i stanje svijesti onih koji su inkorporirani u religijska zbivanja, idu na teren izvjesne politike. Pri tome, neophodno je u tom odnosu razdvojiti dvije strane. Jednu čine oni koji vode politiku i oni koji su na čelu religijskih organizacija, dok drugu stranu čine vjernici. U takvom odnosu snaga vladajuće elite daje značajnu pomoć i nadogradnju prostoru za manipulacije.

Koristeći vješto pomenutu netrpeljivost između dvije pravoslavne crkve, vladajuće elite primjenjuju i koriste iste metode koje koriste i kada je u pitanju odnos prema opoziciji. Naime, vladajućim elitama u Crnoj Gori itekako odgovara razjedinjenost i netrpeljivost crkvenih krugova okupljenih oko Crnogorske i Srpske pravoslavne crkve, kao što im odgovara i razjedinjenost opozicije. Jer, u takvom ambijentu umjesto vrijednosti i duhovnosti, politika i politikanstvo izbijaju u prvi plan i dominiraju u društvenim odnosima (Durhem, Peterson, Sewell, 1004, p. 127).

5. MEDIJI U FUNKCIJI OSTVARIVANJA VJERSKIH SLOBODA I PRAVA

Razmatranje problema vjerskih sloboda i prava u bilo kojem društvu, a pogotovo onom koje je u tom smislu heterogeno sa gotovo jednom trećinom ili više stanovništva koje ne pripadaju većinskoj religijskoj zajednici, zahtjeva određenu strpljivost i studioznost. Kako ne bi jednostranosti i poluistine imale prostora u tom polju posebno je važna uloga medija u relaksaciji pomenutog pitanja. Nije sporno da su mediji u većini slučajeva i nosioci jednostranosti u tumačenju ostvarivanja religijskih sloboda i prava (Bogomilova, 2005:94). Ali, pogotovo tzv. novi mediji (portali i sl.) otvaraju veliki prostor za dvosmjernu komunikaciju. U cilju bolje obaviještenosti građana o pitanjima konstitucionalne i zakonske regulative ostvarivanja vjerskih sloboda i prava, kao i konstituisanju segmenata društvene svijesti po tim pitanjima neophodno je da mediji pokažu više odgovornosti i otvorenosti. I to sa obije strane. Kako one profesionalne žurnalističke, tako i druge koju prezentuju građani, odnosno čitaoci i slušaoci. U takvom ambijentu mediji su tu da štite javne interese, mnogo više nego što to rade političari. Dnevno političko okretanje medija ka poželjnijom tumačenju i

objašnjenju ostvarivanja vjerskih sloboda i prava nije plodotvorno. Građani tako nešto veoma brzo prepoznaju, tako da se gubi kredibilitet medija. Kredibilitet medija se gubi na isti način na koji građani prepoznaju dobrog i lošeg političara. Države koje prolaze kroz višeslojnu tranziciju (Vrcan, 2001:64), traže priliku kako da poprave pojedine segmente društvene podstrukture, pa pored ostalih i onu koja se tiče vjerskih sloboda i prava. Mnogi segmenti tranzicijskih društava su zapušteni. Mediji trebaju pomoći politici da tu zapštenost rješava i da se zajedno poguraju dobri i pozitivni primjeri međuvjerske tolerancije u i poštovanja vjerskih sloboda i prava. Demokratski karakter društva ka poštovanju vjerskih sloboda i prava neprestano jača, a odgovornost za artikulaciju najbitnijih tema i pitanja iz toga korpusa je velikim dijelom na medijima.

Uloga medija u funkciji ostvarivanja vjerskih sloboda i prava se ogleda u bliskosti sa građanima. Zbog toga mediji trebaju da su odgovorniji, profesionalniji i kreativniji. U tumačenju pomenutih fenomena ne smije postojati ni mržnja, ni ljubav. Ako bi bilo prisutno jedno ili drugo najviše bi trpjela javnost. A ona ne smije biti uskraćena ili krivo informisana o nečemu što doživljava kao bitno obilježje sopstvenog identiteta.

ZAKLJUČAK

Pitanje vjerskih sloboda i prava u crnogorskom društvu, kao i u drugim tranzicijskim društvima neminovno je povezano sa pitanjem slobode čovjeka kao pojedinca. Ukoliko čovjek u društvu nije slobodan kao pojedinac, uskraćene su mu i religijske i sve druge slobode. Temeljna sloboda je sloboda savjesti. Iz slobode savjesti nastaju razne religije i razni svjetonazori. Znači to, da iz slobode savjesti nastaje i ateizam i teizam. I ta sloboda savjesti zbog raznih istorijskih nasлага i prepreka, koje svako malo pa isplivaju na površinu kao konflikti, nije praktično toliko priznata i toliko važna. U tranzicijskim i zatvorenim društvima ljudi su prvenstveno pripadnici političkih ili narodnih ili religijskih grupa, a da pri tome nisu slobodni kao pojedinci.

Kada se u neslobode čovjeka kao pojedinca dodaju i razne druge praktične stvari i neriješena pitanja iz svakodnevnog života, onda se stepen neslobode povećava. Zbog toga je pitanje registracije religijskih zajednica u Crnoj Gori nešto što omogućava, kroz razrešenje svakodnevnih pitanja sa kojima su vjerske zajednice suočavaju, povećanje stepena religijskih sloboda i prava. Praktična pitanja razrešenja odnosa između države i crkve otvaraju niz tih problemskih

stvari, kao što su pitanje vjenčanja u religijskim zajednicama, dobijanja dozvola za gradnju i poštovanje urbanističkih saglasnosti za gradnju religijskih objekata, pitanje oduzete imovine, kao i odnosa prema manjinskim religijskim zajednicama i religijskim zajednicama manjina.

Rješavanje problema u praktičnom djelovanju umanjiće mogućnost konflikta među dvije najbrojnije pravoslavne religijske zajednice u Crnoj Gori. U ovom društvenom ambijentu se bespotrebno zaoštravaju odnosi na religijskom planu. Međutim, iako postoje određeni problemi, religijska situacija i odnosi su dosta stabilni. To treba da je signal religijskim zajednicama na nakon niza turbulentnih godina naprave otklon od politike. Crkva se mora vratiti u svetovnu sferu, a izaći iz sfere politike, jer se tamo očito ne snalazi. Iako mnogi crkveni velikodostojnici nastoje da u političkoj sferi pronađu nešto što je zapravo jedan svojevrsni vakuum i što je jedan prazan prostor, kada je u pitanju ideološko djelovanje, povratak u duhovnu sferu i rješavanje praktičnih problema sveštenstva i vjernika utiču na popravljanje cjelokupne situacije u društvu.

LITERATURA

- Bogomilova, N. (2005), *Religion, Law and Politics in the Balkans in the End of the 20th and the Beginning of the 21th Century*, Iztok – Zapad Publ. House, Sofia.
- Durham, C., Peterson, N., and Sewell, E. (2004), Introduction in: *A Comparative Analysis of Religious Association Laws in Post – Communist Europe*.
- Introduction in: *Laws on Religious and the State in post-Communist Europe*
- Fuko, M. (1982), *Treba braniti društvo*, Svetovi, Novi Sad.
- Jerotić V. (1999), *Vera i nacija*, Ars Libri – Univerzitetska biblioteka, Beograd – Priština.
- Šušnjić, Đ. (1998), *Religija I, II*, Čigoja štampa, Beograd.
- Vrcan S. (2001), *Vjera u vrtlozima tranzicije*, Glas Dalmacije – revija Dalmatinske akcije, Split.
- Vukadinović S. (2001), *Vjere manjina u crnogorskom društvu kao odraz prava na različitost i toleranciju*, u: *Vjere manjina i manjinske vjere*, JUNIR, Niš.
- Ustav Crne Gore*, (2007), Službeni list CG, Podgorica.
- Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica*, (1977), Službeni list SR CG, Titograd, 9, 26.
- Zakon o svetkovanju vjerskih praznika*, (1993), Službeni list Crne Gore, Podgorica, 56.
- Zakon o lokalnoj samoupravi*, (2007), Službeni list Crne Gore, Podgorica.